

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عن علي بن الحسين عليه السلام قال:

﴿لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي طَلْبِ الْعِلْمِ لَطَبَّوهُ وَ لَوْ بَسَفَكَ الْمُهْجَ وَ حَوْضِ اللَّجْجِ﴾

الكافي، جلد ۱، صفحه ۳۵

امام خامنه‌ای مدظله‌العالی:

درس خواندن و تهذیب اخلاق و هوشیاری سیاسی همراه با تلاش‌های انقلابی،
وظائفی هستند که دختران و پسران این نسل باید آنها را هرگز فراموش نکنند. ۱۳۹۸/۹/۲۴

عنوان:

چند نمونه قیاس استثنایی در آیات و اخبار

شناسنامه مطلب	
e-m-49	کد مطلب
منطق/قیاس	موضوع
	موضوع مرتبط
علمی/علوم عقلی/منطق/کمک آموزشی/دانش منطق/مثال و تطبیق	رده
تمرین قیاس، قیاس استثنایی، قیاس استثنایی اتصالی، قیاس استثنایی انفصالی، «لو» شرطیه، شرایط انتاج قیاس، قضیه عنادیه	برچسب
در تولید این فایل از نرم‌افزارهای قرآن نویسی و جامع الاحادیث متعلق به مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی استفاده شده است.	توضیحات

پایگاه تزکیه‌ای، علمی، بصیرتی و مهارتی نمو

nomov.ir

➤ **وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ**

يَهْتَدُوا بِهِ فَمَسِيْقُولُونَ هَذَا إِنْكَ قَدِيمٌ^۱

(لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا سَبَقُونَا إِلَيْهِ) - لکن سبقونا الیه ؛ فلم یکن خیرا — استثنایی اتصالی، رفع عین تالی و نتیجه گیری رفع مقدم.

✓ در این مثال باید لو شرطیه بگیریم نه امتناعیه. چون در امتناعیه بنابر قول صحیح، اول نفی سبب (کان خیرا) است و بعد از آن نفی مسبب (ما سبقونا الیه) است که این صحیح نبوده و با نفی مقدم، نفی تالی نتیجه گیری نمی‌شود.

➤ **قَالَ هِيَ رَاوَدْتَنِي عَنْ نَفْسِي وَ شَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ**

قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَ هُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ وَ إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ

فَكَذَبَتْ وَ هُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ إِنَّهُ مِنْ

كَيْدِكُنَّ إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ^۲

توضیح: (استثنائی انفصالی) با نقض عین مقدم، عین تالی ثابت می‌شود:

(پیراهن حضرت یوسف علیه السلام یا از پیش دریده شده که در این صورت گناهکار است یا از پشت دریده شده که در این صورت زلیخا گناهکار است. لکن این پیراهن از پشت دریده شده است، پس زلیخا گناهکار است.)

^۱ (الأحقاف، ۱۱)

^۲ (یوسف، ۲۶ الی ۲۸)

✓ انفصالی که در این آیه بین مقدم و تالی رخ داده، باید به نحو عنادیه در نظر گرفت تا منتج باشد (و ما هم بر همین فرض قیاس خود را چیدیم). و اگر این ملازمه را صرفاً بر اثر اتفاق بدانیم، دیگر منتج نخواهد بود و علتش هم آن است که یکی از شروط استنتاج در قیاس استثنائی آن است که مقدمه شرطیه اتفاق نباشد.

➤ **أَمَّا تَعْلَمُونَ أَنَّ الْأَرْضَ لَا تَخْلُو مِنْ حُجَّةٍ إِلَّا ظَاهِرًا وَإِمَّا مَغْمُورًا**

انفصالی حقیقی:

- (۱) - اثبات عین مقدم و استنتاج نقض تالی: ... - لکن کان ظاهراً؛ فلم یکن مغموراً
- (۲) - اثبات عین تالی و استنتاج نقض مقدم: ... - لکن کانت مغموراً؛ فلم تکن ظاهراً
- (۳) - رفع مقدم و استنتاج عین تالی: ... - لکن لم تکن ظاهراً؛ فکانت مغموراً
- (۴) - رفع تالی و استنتاج عین مقدم: ... - لکن لم یکن مغموراً؛ فکان ظاهراً